

5. Шимкевич К. Процес примирення у повоєнній Хорватії (1995–2020 рр.): особливості та проблеми. *Актуальні проблеми міжнародних відносин та міжнародного права: матеріали Всеукраїнської наук. онлайн-конф. з міжнародною участю (м. Київ, 29 жовтня 2020 р.)*. Київ, 2020. С. 35–39.
6. Banjeglav T. A. Storm of Memory in Post-War Croatia. URL: <https://www.cultures-of-history.uni-jena.de/debates/a-storm-of-memory-in-post-war-croatia>
7. Taylor A. McConnell «KRVatska», «Branitelj», «Žrtve»: (Re-)framing Croatia's politics of memory and Identity URL: [https://www.liverpool.ac.uk/media/livacuk/ewc/docs/Taylor,McConnell_Working,paper_KRVatska,Branitelj,Z%CC%8Crtve,\(Re\)framing,Croatias,politics,of,memory,and,identity.pdf](https://www.liverpool.ac.uk/media/livacuk/ewc/docs/Taylor,McConnell_Working,paper_KRVatska,Branitelj,Z%CC%8Crtve,(Re)framing,Croatias,politics,of,memory,and,identity.pdf)

**ПІДСУМКИ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ДІАЛОГУ
ЩОДО ПРОБЛЕМ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ
У ТРИДЦЯТУ РІЧНИЦЮ ПІДПИСАННЯ ДОГОВОРУ МІЖ УКРАЇНОЮ
ТА РЕСПУБЛІКОЮ ПОЛЬЩА ПРО ДОБРОСУСІДСТВО,
ДРУЖНІ ВІДНОСИНИ ТА СПІВРОБІТНИЦТВО**

Стрільчук Людмила

У тридцяті річницю підписання Договору між Україною та Республікою Польща головним підсумком двосторонніх відносин стало налагодження не лише політичної та економічної співпраці, але й активізації та результативності історичного діалогу, який став логічним продовженням стратегічного партнерства.

Ключові слова: Польща, Україна, історична пам'ять.

1989 рік увійшов в історію Польщі як початок системної трансформації країни, що відбувалася на фоні системних змін, пов'язаних із закінченням епохи соціалізму, занепадом східного блоку, об'єднанням Німеччини – усе це вплинуло на особливості формування зовнішньої політики Польщі, процес формування якої у той період був суперечливим та складним. Головною рисою польської східної політики стало реагування на зміни, що відбувалися за східним кордоном: встановлення міждержавних контактів із колишніми республіками СРСР. Пріоритетне місце у тогочасній польській східній політиці посідали ті республіки, які мали спільний із РП кордон [6, 515].

Польща стала першою державою світу, яка у грудні 1991 р. визнала незалежність України і перші роки міждержавних відносин ознаменувалися динамічним розвитком політичних контактів, творенням міждержавних інституцій, оформленням дипломатично-консульських служб, формуванням нормативно-правової бази двосторонніх відносин. Із перших днів утвердження України як незалежної

держави РП виступає, свого роду, протезистом України в Європі, наголошуючи на її важливості для ЦСЄ зокрема та всього континенту загалом, розглядаючи Україну як ключовий елемент регіональної безпеки [7, 435].

Важливою віхою у розвитку двосторонніх відносин України та РП стало підписання 18 травня 1992 р. Договору про добросусідство, дружні відносини та співробітництво, який визначив засадничі принципи взаємовідносин, підтвердив непорушність кордонів, відсутність територіальних претензій, врегулював питання етнічних меншин. Договір активізував українсько-польські міждержавні відносини не лише в політичному плані: активізуються економічні контакти, створюються два єврорегіональні об'єднання «Карпати» (1993) та «Буг» (1995), засновуються спільні підприємства, реалізуються численні економічні проєкти [7, 249–253]. З 1994 р. Україна приєднується до програми ПЗМ. Республіка Польща у 90-х роках ХХ століття виступає адвокатом українських інтересів у Європі.

Уже в 1997 р. українська дипломатія вперше серед найважливіших стратегічних цілей оголошує мету – вступ до НАТО. Завдяки активній допомозі РП уже в листопаді того ж року Україна отримує статус «спеціального партнера НАТО» [7, 188–191].

Загалом 1997 р. став роком чергової активізації українсько-польського політичного діалогу. У підсумку 20 травня 1997 р. під час візиту Президента Республіки Польща до Києва було підписано спільну українсько-польську заяву «До порозуміння та єднання», а також угоду між РП та Україною про співробітництво в галузях культури, науки та освіти [6, 516]. В офіційних документах, саме з 1997 р., для означення українсько-польських відносин вперше з'являється термін «Стратегічне партнерство».

Попри динамічну економічну та політичну співпрацю у відносинах між Україною та Польщею спостерігалися у цей період і моменти охолодження взаємних симпатій чи відвертого нерозуміння, що переважно було пов'язано з історичним спадком. За цих обставин справжнім рупором двостороннього міжнаціонального діалогу судилося стати історикам двох країн, які взяли на себе винятково важливу роль – подолання спадку історичних протиріч, що десятиліттями тяжіли над українцями та поляками.

Рішенням президії Академії наук України від 26 серпня 1993 р. було утворено українсько-польську історичну комісію на чолі з академіком Я. Ісєвичем, а уже 29 жовтня того ж року у Любліні відбулося організаційне засідання спільної комісії істориків «Україна–Польща». У 1994 р. було прийнято рішення провести кілька наукових семінарів для вироблення узгодженої візії трактування низки подій в українсько-польських відносинах, що планувалися напередодні, в роковини та після Другої світової війни. Як відомо, особливо гостро стояло питання щодо українсько-польського протистояння на теренах Волині, Галичини, Холмщини, Надсяння та Підляшшя, а також депортаційних акцій [5, 65–66].

Координаційну роботу з організації семінарів було покладено на проф. А. Айненкеля та проф. М. Кучерепу. Впродовж 1996–2008 рр. відбулося 13 семінарів, що по чергово проходили у Луцьку та Варшаві, за їх підсумками опубліковано 12 томів «Україна–Польща: важкі питання». Всього на семінарах було виголошено 88 тематичних доповідей, порівну з обох сторін.

Початок ХХІ ст. позначився для українсько-польського міждержавного діалогу важливим здобутком у плані міжнародного примирення. 11 липня 2003 р. Президентами двох країн було відкрито пам'ятник жертвам українсько-польського міжнародного конфлікту, що стався у роки Другої світової війни. Пам'ятник було відкрито у с. Павлівка, що на Волині, а його відкриття приурочено до 60-ї річниці Волинської трагедії. Ця подія мала не просто важливе політичне значення, а й стала символічною, особливо у світлі тих дискусій, які в цей час велися стосовно відкриття Меморіалу орлят у Львові, і який, врешті, також було відкрито 24 червня 2005 р. [4]. Згодом, у травні 2006 р., було відкриття меморіалу у Павлокомах [3, 3], в лютому 2009 р. у Гуті Пняцькій та ін. [7].

Надзвичайно важливою стала підтримка Польщею України у дні «помаранчевої революції», коли Республіка Польща безапеляційно, на рівні знакових політиків і всього польського суспільства, продемонструвала підтримку демократичних цінностей і європейського вибору України. Таку ж підтримку українці відчували у дні Української Революції Гідності та в часи спротиву на Майдані.

Різноманітні соціологічні опитування останніх десятиліть яскраво увиразнюють динамічне зростання симпатій між сусідніми народами, що іще більше підсилилися після проведення спільного футбольного чемпіонату «Євро-2012». І хоча початок нового тисячоліття відкривав перед Україною та Польщею численні перспективи, набуття РП членства у Європейському Союзі та входження останньої до Шенгенської зони дещо ускладнило рух через державний кордон і створило певні бар'єри для економічної діяльності [7, 315], дві сусідні держави послідовно демонструють спільність політичних пріоритетів, що особливо унаочнено проявилось в серпні 2008 р. під час спільного візиту українського та польського президентів у Грузію на знак підтримки грузинського народу в російсько-грузинському конфлікті, тоді Лех Качинський сказав: «Ми чудово знаємо, що сьогодні – Грузія, а завтра – Україна, післязавтра – країни Балтії, а пізніше, можливо, і моя країна, Польща». Ці слова виявилися пророчими, бо уже через 6 років, на початку 2014, російські війська анексують Крим і, прикриваючись самопроголошеними ЛНР та ДНР, почнуть військові дії проти України, Польща однією з перших засудила дії РФ та на дипломатичному рівні та усіма можливими способами лобіює українські інтереси.

Зазначимо, що в цей час, саме на фоні російської агресії, здійснюються численні спроби посіяти розбрат та суперечки між українцями та поляками. Наведу

два приклади: 8 січня 2017 р. у с. Гута Пеняцька, що на Львівщині, невідомими особами було зруйновано меморіал загиблим полякам, який у лютому 2009 р. відкривали президенти В. Ющенко та Л. Качинський. Російський слід цього вандалізму був очевидний: російські інтернет-ресурси розмістили відео руйнувань раніше, аніж це виявили місцеві мешканці [2].

Приклад другий: обстріл із гранатомета Консульства Республіки Польща у Луцьку проти ночі 29 березня 2017 р., де знову виразний російський слід.

Незважаючи на спроби розхитати українсько-польські відносини третьою стороною, ми разом пройшли ці випробування і залишилися відданими принципам добросусідства та стратегічного партнерства. Нинішня війна РФ проти України продемонструвала, хто є надійним другом та партнером. З цієї війни ми усі – і українці, і поляки – вийдемо переможцями, але зовсім іншими. Ці місяці нас дуже змінили. А для українсько-польських відносин це новий шанс на нові спільні здобутки та нові спільні перемоги!

Джерела та література

1. Акт вандалізму у Гуті Пеняцькій, безсумнівно, провокація – Мар'ян Орліковський. *Zik*. URL: https://zik.ua/news/2017/01/11/akt_vandalizmu_u_guti_renyatskiy/ (дата звернення: 12.03.2019).
2. Вандалізм у Гуті-Пеняцькій засудило Об'єднання українців Польщі. *PolUkr. Польсько-український портал*. URL: <http://www.istpravda.com.ua/short/2017/01/12/149447> (дата звернення: 6.04.2019).
3. Гук Б. Павлокома – символ пам'яті і примирення. *Наше слово*. 2006. 21 травня. С. 1, 3.
4. Польські леви встановлені на Личакові незаконно. С. Шеремета. *Zik*. URL: [ps://zik.ua/news/2015/12/24/polski_levy_na_lychakovi_vstanovlenni_nezakonno](https://zik.ua/news/2015/12/24/polski_levy_na_lychakovi_vstanovlenni_nezakonno). (дата звернення: 16.02.2018).
5. Стрільчук Л., Нінічук А. Питання історичної пам'яті у сучасних українсько-польських взаєминах. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича: Історія*. Чернівці: Чернівецький університет, 2017. № 1. С. 63–67.
6. Стрільчук Л. Україна в польській східній політиці 1989–1999 рр. *III Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська наука на шляху творчого поступу» (Луцьк, 17–19 травня 2006 р.) Доповіді та повідомлення: в 3-х томах*. Луцьк: РРВ «Вежа», 2008. Т. 3. С. 515–519.
7. Стрільчук Л. В. Україна–Польща: від добросусідських відносин до стратегічного партнерства (кінець ХХ – початок ХХІ століття). Луцьк: Волинські старожитності, 2013. 608 с.